

עין משפט‏**ג**‏**נר מצוה**

למ:

בד"א דמוון שלש מיהא מוסרין בלוקח מן ההפקר שראה חצר זה שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה שומרין הואיל ולא ראינוהו חשוד מותר למסור לו מעט אבל לא הרבה שלא תהא עינו זרה להנניען אבל בלוקח מן המשומר שהשדה זו מקום משומר בגדר ופתח נעל זה נחשד לענין שאינו מפקירן שאמרה תורה שמשמנה ונטשתה ואלכו אציוני עמך והערמה היא שמוכרן על יד כך פי' בקונט' ולא יתכן פי' זה לפי מה שפירשנו בשם ר"ת פ"ג דכתובות (דף כד. דס) גבי שלי חדש ושל חצרי ישן דסתם ע"ה אינו חשוד אלא"כ יודע ביה שהוא חשוד ואי בודאי חשוד מיירי הכא א"כ מן המופקר נמי ליתסר הפיגס וכו' וכל הני דחשיב התם ואומר ר"ת דפירות מן המשומר אסורין כדדש'י בתי"כ ואת ענבי זיתייך לא תבצור מן המופקר אתה בוצר ואי אתה בוצר מן המשומר דזיתייך משמע דמז מהן בני אדם וכן פי' בקונט' בשם רבותיו בסוף יצמות (דף קכג.) גבי נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הם של נטע רבעי הם של עוקה הם לא אמר ולא כלום לא נתכוין זה אלא להשביח מקחו כלומר של עוקה מפרדם מעוהך וגדר סביב לו והיא שביעית והקשה שם בקונטרס על פירושם מה איסור יש כאן אם עבר זמן הביעור לא שגא מן המשומר ולא שגא מן המופקר אסור וקודם הזמן אלו ואלו מותרין ופירש שם דעוקה עיר שגארכן ישראל ופירותיה משובחים ואם היה עוצד כוכבים זה בחוצה לארץ ומשבחן ואומר מעוקה הן אין חוששין לדבריו לענין שביעית דאין נוהגין בחו"ל דלמרינן עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית ולענין שלא לעשר עליהן מפירות חו"ל משום מן הפטור על החיוב ופירוש ראשון נראה לר"ת דמן המשומר אסורים כדפרישית ועוקה לשון ויעוקה ויסקלהו (ישעיה ה) כמו בית יעוק היתה נקראת דתנן פרק ב' דר"ה (דף כג:) ולהשביח מקחו אומר כל זה דפירות של ילדה טובים משל זקנה ופירות הפרדם השמור טובים משל הפקר שיד הכל ממשמשים בהן וקשו להו דים וגם ממהרים ללקטם קודם ציטולם והא דקאמר הכא אפי' כחאי איסר אסור היינו משום דאסירי באתילה ושומרי ספיחים בשביעית דפ' הבית והעלייה (ב"מ דף קס.) לא שומרים מן האכילה דלא היו זריזין לשמורם מבני אדם דמאליהם היו פורשים כשהיו יודעין שהן לאורך העומר ולא היו שומרין אותם אלא מזהמה חיה ועוף ומיניה קשה לר"ת דלא אסר בתי"כ מן המשומר אלא בצצירה כדרך הבוצרים אבל ע"י שינוי שרי דקתני סיפא מכאן ^(א) אמרו תאנה של שביעית אין קולטין אותה במוקפה אבל קוזה בחרבה אין דורכין ענבים בגת אבל דורכר הוא בעריבה אין עושין זיתים בצד ובקוטצ אבל כותם הוא ומכנים לצדידה ואמן המשומר קאי ועוד דמשמעתינן משמע דלא אסר מן המשומר אפילו כחאי אסר אלא לפי שמוסר דמי שביעית לחשוד אבל פירות

מיהא באתילה שרי דאי אסירי וכי דרך לקנות דבר האסור ומייה קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאיסור אכילה דקתני רישא את ספיח קצירך לא תקצור מכאן סמכין על הספיחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאניה של שביעית סתם משנה היא פרק ח' (מ"ו) משמע דבסתם שביעית איירי שדרך להפקיר אע"ג דבגמרא דירושלמי מיייתי עלה כולה דרשא דתורת כהנים: **לרבעי**. הך משנה תמיא כמאן דלמר נטע רבעי בפרק כ"ד מצרכין ^(א) (דף נה.): **ולשביעית**. ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש צירושלמי פרק ב' דציבורים כגון אחרוג בת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לבעלים כאילו דבתר חנטה ולא כירק דבתר לקיטה והא דלא תנא שזה לאילן לענין כלאים ^(א) (וולא) היו כלאי הכרם מה שאין כן בירק ולענין דר"ה שלו שבט כאילו אע"ג דלאחר לקיטתו עישורו כירק ומ"מ ר"ה שלו שבט כאילו כדלמרינן פ"ק דר"ה (דף יד: דס) דלא תנא אלא מידי דבהא אולינן בתר חנטה ובהא אולינן בתר לקיטה וכל דצר כיון דגדל על כל מים כירק דהכי משמע פ"ק דר"ה (ג"ז ס) באספקן מגרנך ומיקבך מה גורן ויקב שהן גדלין על רוב מים ומתעשרין על שנה שעברה ילאו ירקות שגדילים על כל מים מתעשרין לשנה הבאה ואע"ג דמעשר ירק דרבנן מ"מ לענין שביעית דאורייתא דרשא גמורה היא וי"ל משום דדרשינן פ"ק דר"ה (דף י.) גבי ערלה פעמים שצרכייעית ואסורים משום ערלה וא"ת דהכא משמע דאולינן בירק בתר לקיטה לענין שביעית ובמסכת שביעית (פ"ט מ"א) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב ופירשנו שם ע"פ הירושלמי דאיירי בספיחי ששית הנכנסין לשביעית ומיתרנא ביה הכי היא דפ' מקום שנהגו (דף נא: דס) דתניא איפכא אסורין חוץ מספיחי כרוב ונראה לפרש דהא דאולינן בירק בתר לקיטה היינו בשלא נגמר גידולם בששית אבל נגמר גידולם בששית שרו צין לר"ע דדריש שגדילים על רוב מים צין לר' יוסי הגלילי דדריש שגדילים על מי שנה שעברה פ"ק דר"ה (דף טז.) מידי דהוה אצללים הסריסים דהתם שזנע מהם מים ל' יום לפני ראש השנה דאפילו מאן דפליג התם הכא מודה דלר"י הגלילי כיון דנגמר גידולם נמנאו גדילים על מי שנה שעברה ותו לא גדלי על מי שנה הבאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים ילאו מתורת ירקות הגדלים על כל מים כדקאמרינן צירושלמי גבי צללים הסריסים פ"ג דשביעית אמר ר' מנא מכיון שזנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כבעל שנספקת במי גשמים ומתעשרין לשעבר וכן נראה לגבי אורז ודוחן דר"ה פ"ק (דף יג.): דיהב להו שמואל דין ירק דבתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי עיקר אלא דנקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בגמר פרי והנהו גמר פריים ביחד אלא שאין מתייבשין ביחד כדקאמרינן דעשויה פרכים פרכים ומייה קשה מאחרוג דלמרינן פרק קמא דר"ה (דף יד:) באתרוג שחנטו פירותיה קודם חמשה עשר דאיך שבט ונלקט ב אחד בשבט ומשמע משום דמספקא ליה אי אולינן באתרוג בתר חנטה כר' אליעזר

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

וצא. חצר זה ואוכל אותם הפירות בקדושת שביעית אכילה ושתיה וסיכה והדלקת הנר שהן הנאות המותרות בהן כדמפרש במס' שביעית (פ"ח מ"ב): **בד"א**. דמוון ג' סעודות מיהא מוסרים בלוקח מן המופקר שראה חצר זה שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה שומרו הואיל ולא ראינוהו חשוד מותר למסור לו מעט אבל לא הרבה שלא תהא עינו זרה להנניען: **אבל בלוקח מן המשומר**. ששדה זו הייתה משומרת בגדר ופתח נעול זה נחשד לענין שאינו מפקיר לעניים דכתיב (שמות כג) ואכלו אציוני עמך וגו' והערמה היא שמוכרן על יד

על יד: **הפיגס**. עשב שקורין רוד"א: **היכנוזין**. הנפלי"ש בלשון אשכנז וכאן קורין לו אויל"ש והן עשבים וטעמם קריו ללולצי גפנים: **והשיטין**. אישפרו"ש ומין ירק הוא: **וחלגלוגות**. פולפ"י: **והסופר של הרים**. אליינדר"א והוא גדל בזהים אבל כוסבר של גנה חשוב הוא: **והכרפס של נהרות**. שקורין בלע"ז קרישו"ן אבל של גנה חשוב הוא. וי"א כרפס אפי"א וכן שמעתי אבל נראה שאינה גדילה בנהרות: **והגרגיר של אפר**. אורוג"א הגדילה באתו אבל של גנה חשוב הוא: **פטורין מן המעשר**. בכל השנים כדמפרש טעמא שאין כיוצא בהן נשמר שאין חשובין על הצביות ומפקירין אותן לכל והפקר פטור מן המעשר דכתיב (דברים יד) וצא הלוי כי

אין לו חלק וגמלה עמך בדבר שאין לו חלק וגמלה עמך יטול מעשרותיו יא הפקר לקט שכחה ופאה שיש לו חלק עמך: **וויקחין מכל אדם בשביעית**. ואף על גב דשביעית נהגא במופקרים מפני שאין כיוצא בהן נשמר והוה ליה לוקח מן המופקר ואף על גב דלא ידעינן ביה בהאי דודאי הפקיר מחזקינא ליה בהכי דאין דרך לשומרן בליפקי מוסרין לו דמישין ולא חשדינן ליה שנייעם לסחורה אלמא בלוקח מן המופקר מסרינן טובא דהא ונקחין קתני משמע אפי' טובא: **בכדי מן**. בכדי מוונותיו שנו דנקחין והיינו שלש סעודות: **וימן להם המלך**. בצרכי סעודה משפתי קרא דניחא (א') וימן המלך ויפרנס המלך: **אי הכי**. דאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ לובב נמי לא מצינן מיינה שאף צו נוהג שביעית וטעמא מפרש לקמן: **ומשני לובב צר ששים הנכנס לשביעית הוא**. דעל כרחך בחמשה עשר יום שמראש השנה עד החג לא גדל וקיימא לן אילו בתר חנטה אולינן ביה במסכת ראש השנה (דף יג.): **אסרוג בתר לקיטה אולינן**. דחלוק משאר אילנות ודינו כירק שהלכו צו בתר לקיטה משום דגדל על כל מים כדלמרינן דר"ה (דף יד:) ותבואה ואילנות גדלין על מי גשמים ואתרוג גדל על כל מים שמשקין אותו תמיד כירק כדלמרינן בפ"ק דקדושין (דף ג.): **צין לר"א צין לר"ג**. דאפליגו באתרוג לענין מעשר מודו לענין שביעית דבתר חנטה אולינן ביה: **לערלה**. שנוהג צו כאילו וכן רבעי נוהג צו: **ולשביעית**. דאולינן ביה לענין שביעית בתר חנטה: שבצפת

מיהא באתילה שרי דאי אסירי וכי דרך לקנות דבר האסור ומייה קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאיסור אכילה דקתני רישא את ספיח קצירך לא תקצור מכאן סמכין על הספיחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאניה של שביעית סתם משנה היא פרק ח' (מ"ו) משמע דבסתם שביעית איירי שדרך להפקיר אע"ג דבגמרא דירושלמי מיייתי עלה כולה דרשא דתורת כהנים: **לרבעי**. הך משנה תמיא כמאן דלמר נטע רבעי בפרק כ"ד מצרכין ^(א) (דף נה.): **ולשביעית**. ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש צירושלמי פרק ב' דציבורים כגון אחרוג בת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לבעלים כאילו דבתר חנטה ולא כירק דבתר לקיטה והא דלא תנא תנא שזה לאילן לענין כלאים ^(א) (וולא) היו כלאי הכרם מה שאין כן בירק ולענין דר"ה שלו שבט כאילו אע"ג דלאחר לקיטתו עישורו כירק ומ"מ ר"ה שלו שבט כאילו כדלמרינן פ"ק דר"ה (דף יד: דס) דלא תנא אלא מידי דבהא אולינן בתר חנטה ובהא אולינן בתר לקיטה וכל דצר כיון דגדל על כל מים כירק דהכי משמע פ"ק דר"ה (ג"ז ס) באספקן מגרנך ומיקבך מה גורן ויקב שהן גדלין על רוב מים ומתעשרין על שנה שעברה ילאו ירקות שגדילים על כל מים מתעשרין לשנה הבאה ואע"ג דמעשר ירק דרבנן מ"מ לענין שביעית דאורייתא דרשא גמורה היא וי"ל משום דדרשינן פ"ק דר"ה (דף י.) גבי ערלה פעמים שצרכייעית ואסורים משום ערלה וא"ת דהכא משמע דאולינן בירק בתר לקיטה לענין שביעית ובמסכת שביעית (פ"ט מ"א) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב ופירשנו שם ע"פ הירושלמי דאיירי בספיחי ששית הנכנסין לשביעית ומיתרנא ביה הכי היא דפ' מקום שנהגו (דף נא: דס) דתניא איפכא אסורין חוץ מספיחי כרוב ונראה לפרש דהא דאולינן בירק בתר לקיטה היינו בשלא נגמר גידולם בששית אבל נגמר גידולם בששית שרו צין לר"ע דדריש שגדילים על רוב מים צין לר' יוסי הגלילי דדריש שגדילים על מי שנה שעברה פ"ק דר"ה (דף טז.) מידי דהוה אצללים הסריסים דהתם שזנע מהם מים ל' יום לפני ראש השנה דאפילו מאן דפליג התם הכא מודה דלר"י הגלילי כיון דנגמר גידולם נמנאו גדילים על מי שנה שעברה ותו לא גדלי על מי שנה הבאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים ילאו מתורת ירקות הגדלים על כל מים כדקאמרינן צירושלמי גבי צללים הסריסים פ"ג דשביעית אמר ר' מנא מכיון שזנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כבעל שנספקת במי גשמים ומתעשרין לשעבר וכן נראה לגבי אורז ודוחן דר"ה פ"ק (דף יג.): דיהב להו שמואל דין ירק דבתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי עיקר אלא דנקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בגמר פרי והנהו גמר פריים ביחד אלא שאין מתייבשין ביחד כדקאמרינן דעשויה פרכים פרכים ומייה קשה מאחרוג דלמרינן פרק קמא דר"ה (דף יד:) באתרוג שחנטו פירותיה קודם חמשה עשר דאיך שבט ונלקט ב אחד בשבט ומשמע משום דמספקא ליה אי אולינן באתרוג בתר חנטה כר' אליעזר

מסורת הש"ס

^(א) שביעית פ"ט מ"א, ^(ב) ר"ה יד: קדושין ב: בסורי פ"ב מ"ו, ^(ג) וועי' מוס' קדושין ב: ד"ה אחרוג, ^(ד) י"ז לא דלא,

תורה אור השלם

1. וימן להם המלך דבר יום ביומו מפת בג המלך ומיין משקיו ולגדלם שנים שלוש ומקצתם יעמדו לפני המלך:
דינאל א ה

הגהות הב"ח

^(א) תוס' ד"ה בד"א דמוון וי' ממאן אתה אומר תאנה:

לעזי רש"י

רוד"א. פיגס (צמח). הנפלי"ש (הנפיר"ש). חמציץ (צמח, בגרמנית). אוידלי"ש (אוישילי"ש). חמציצים (צמח). אישפרו"ש (אישפרו"ש). אספרנוסים. פולפ"י (פולפיי"ר). רגלה, חלגלוגה (עשב בר). אלינדר"א. כוסבר. קרישו"ן. שחלים. אפי"א. כרפס. אורוג"א. אורה (צמח).

מוסף רש"י

אתרוג שוה לאילן בג' דרכים. עולה ורבעי טובא צו כאילו ולענין שביעית הולכין בפרומיו אחר חנטה כאילו ולא אחר לקיטה כירק (קדושין ב:) אז: שזה לאילן ילק אחר חנטה לענין ערלה ורבעי ושביעית (ד"ה יד:).